

SOLIQ AUDITI VA UNDAGI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Toshkent shaxar soliq boshqarmasi xodimi

Yusupov Mansur Rasulovich

e-mail: mansuryusupov400@gmail.com

97-342-65-55

Annotatsiya: Ushbu maqolada soliq auditi va undagi muammolarni o'rganish, tahlil qilish ularni bartaraf etish choralari bo'yicha strategiyalar ishlab chiqilgan. Bundan tashqari bugungi kunda soliq auditi ko'p vaqt olayotgan sohalar qatorida ko'rilgan va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar berilgan. Soliq tizimidagi raqamlashtirish soliq auditi va undagi muammolarni hal qilish asosi bo'lib xizmat qiladi deb o'ylaymiz.

Kalit so'zlar: soliq tizimi, raqamlashtirish, muammolar, yechimlar, moliya, firibgarlik, tekshiruv.

НАЛОГОВЫЙ АУДИТ И СПОСОБЫ УСТРАНЕНИЯ НЕПОЛАДОК

Аннотация: В данной статье разработаны стратегии изучения и анализа налоговой проверки и ее проблем и меры по их устранению. Кроме того, сегодня налоговая проверка рассматривается как одно из направлений, отнимающих много времени, и высказываются предложения по их устранению. Мы считаем, что цифровизация налоговой системы послужит основой для проведения налоговых проверок и решения проблем в ней.

Ключевые слова: налоговая система, цифровизация, проблемы, решения, финансы, мошенничество, аудит.

TAX AUDIT AND TROUBLESHOOTING WAYS

Abstract: In this article, strategies for the study and analysis of tax audit and its problems and measures for their elimination have been developed. In addition, today tax audit is seen as one of the areas that take a lot of time, and proposals are made to eliminate them. We believe that digitization of the tax system will serve as a basis for tax audit and solving problems in it.

Key words: tax system, digitization, problems, solutions, finance, fraud, audit.

Kirish

Soliq nazorati soliq qonunchiligiga rioya etilishini ta'minlash va soliq tizimining yaxlitligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tekshiruvlar soliq organlari tomonidan soliq to'lovchilarning moliyaviy ma'lumotlarining to'g'riligi va to'liqligini tekshirish, ularning soliq qonunchiligiga muvofiqligini baholash, soliq to'lashdan bo'yin tovlash yoki firibgarlik holatlarini aniqlash maqsadida o'tkaziladi. Soliq tekshiruvlari soliq tizimida adolatni ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, ular ko'pincha soliq to'lovchilar uchun og'ir, ko'p vaqt talab qiluvchi va to'xtatuvchi sifatida qabul qilinishi mumkin. Ushbu maqolada biz soliq tekshiruvlari bilan bog'liq umumiy muammolarni ko'rib chiqamiz va audit samaradorligini oshirish, qiyinchiliklarni engillashtirish va muvofiqlikni rag'batlantirish strategiyalarini taklif qilamiz.

Asosiy qism

Soliq ma'muriyati muammolari soliq tizimining faoliyatidagi eng muhim muammolardan biridir. Soliq nazoratining asosiy shakllari soliqlarning fiskal funksiyasi samaradorligini oshirish maqsadida soliq to'lovchilar uchun tutqichlardir. Ilmiy maqolada soliq huquqining fundamental tushunchalari ko'rib chiqiladi, soliq ma'muriyatchiligining murakkab masalalariga oid amaliy materiallar o'rganiladi, shuningdek, muammolar va ularni hal etishning mumkin bo'lgan yo'llari aniqlangan.

Tadqiqot jarayonida muallif quyidagi muammolarni aniqladi va tavsifladi:

1. Soliq organlarining boshqa davlat organlari bilan o'zaro hamkorligining sustligi.
2. Chekka hududlarda infratuzilmaning zaifligi, borish mumkin emasligi va ba'zan auditning imkonsizligi.
3. Audit davomida axborot manbalarining cheklangan ta'siri.

Soliq nazoratining asosiy shakllari - soliq tekshiruvlarini ko'rib chiqaylik. Soliq tekshiruvlari davomida soliqlarning fiskal funksiyasi amalga oshiriladi, qo'shimcha hisob-kitoblar o'tkaziladi va soliq qonunchiligining buzilishi aniqlanadi. Tekshiruvlar soliq ma'muriyati tizimida soliq nazoratini amalga oshirishning eng dolzarb usuli bo'lishidan tashqari, u soliqlarning fiskal funksiyasini ta'minlashi va soliq to'lovchilarga bevosita ta'sir qilish tamoyilini amalga oshirishi bilan eng samarali hisoblanadi.

Soliq to'lovchilarning moliyaviy faoliyatini doimiy monitoring qilish va nazorat qilish maqsadida stol nazorati muntazam va tizimli ravishda amalga oshirilmoqda. Deklaratsiyalarni tekshirish jarayonida stol nazorati bo'limi vakili bo'lgan soliq xizmati ro'yxatga olishda xatolarni aniqlaydi, ma'lumotlarni taqqoslaydi va so'ralgan hujjatlarni tanlab tekshiradi. Soliq nazoratining ushbu shakli juda muhim va majburiydir, ammo bu soliq to'lovchi faoliyatining barcha jabhalarini nazorat qilish

imkonini bermaydi, chunki barcha hujjatlar tekshirilmaydi, buxgalteriya hisobi ob'ektlarining jismoniy ko'rsatkichlari tekshirilmaydi, xarajatlarni soliqqa tortish bo'yicha munozarali masalalar. soliq solinadigan baza va QQSni qaytarishning qonuniyligi ham hisobga olinmaydi. Soliq nazoratini yanada to'liqroq ta'minlash uchun buxgalteriya hisobining stol nazorati imkoni bo'lmagan jihatlarini to'liq nazorat qiluvchi joylarda soliq tekshiruvlari bo'limi mavjud.

Soliq ma'muriyatchiligining samaradorligi va natijada butun mamlakat soliq siyosatining samaradorligini ta'minlashda joylarda tekshirishlar muhim rol o'ynaydi. Joylarda tekshirish paytida soliq organlari tashkilotdagi soliq hisobining o'ziga xos xususiyatlarini batafsilroq o'rganishlari, turli xil usullardan foydalangan holda turli jismoniy ko'rsatkichlarni tekshirishlari mumkin. Joylarda soliq tekshiruvlarini o'tkazishda soliq xizmati xodimlari va soliq to'lovchi o'rtasida eng yaqin munosabatlar yuzaga keladi, bu soliq to'lovchining vakolatli vakillari bilan so'roq qilish va suhbatlar paytida yuzaga keladi, bu esa qo'shimcha soliqlarni to'lash va nazorat qilish paytida mumkin bo'lganidan ko'ra ko'proq miqdorda sanksiyalarni qo'llashga olib keladi. stol soliq tekshiruvi.

Soliq tekshiruvidagi umumiy muammolar:

1. Soliq qonunlari va me'yoriy-huquqiy hujjatlarining doimiy rivojlanib boruvchi va murakkabligi soliq to'lovchilar uchun soliq majburiyatlarini tushunish va aniq soliq deklaratsiyasini tayyorlashda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Soliq tekshiruvlari paytida soliq to'lovchilar tasdiqlovchi hujjatlarni taqdim etishda, murakkab moliyaviy operatsiyalarni tushuntirishda qiynalishi mumkin, bu esa tekshirish jarayonida kechikishlar va noaniqliklarga olib keladi.

2. Soliq organlari ko'pincha resurs cheklovlariga, jumladan, cheklangan xodimlar soni, byudjet cheklovlari va texnologik cheklovlarga duch keladi, bu soliq tekshiruvlarining samaradorligi ta'sir qilishi mumkin. Resurslarning yetarli bo'lmaganligi audit rejalarini tuzishning kechikishiga, audit ishlarini ko'rib chiqishda qolib ketishiga, soliq to'lovchilar hujjatlarini to'liq va o'z vaqtida tekshirish imkoniyatining yetarli emasligiga olib kelishi mumkin.

3. Ma'lumotlarni boshqarish amaliyotining noto'g'riligi, standartlashtirilgan ma'lumotlar formatlarining yo'qligi va soliq to'lovchilar tizimlari bilan muvofiqlik muammolari soliq organlarining axborotni to'g'ri va samarali tahlil qilishiga to'sqinlik qilishi mumkin.

4. Soliq tekshiruvi jarayonining uzluksiz va hamkorlikda o'tkazilishi uchun soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi samarali aloqa muhim ahamiyatga ega. Shaffoflikning yo'qligi, noaniq muloqot protokollari va auditorlar va soliq to'lovchilar o'rtasidagi taxminlarning noto'g'ri taqsimlanishi audit jarayonining umumiy samaradorligiga ta'sir qiladigan tushunmovchiliklar, nizolar va audit jarayonlarining uzoq davom etishiga olib kelishi mumkin.

5. Soliq qonunchiligiga rioya qilmaslik, qasddan bo'yin tovlash va firibgarlik faoliyati soliq tizimi uchun katta xavf tug'diradi va soliq organlaridan qat'iy choralar ko'rishni talab qiladi. Soliq nazorati jarayonida soliq qonunchiligiga rioya qilmaslik va ishonchlilikni ta'minlash uchun qonunbuzarliklar bilan bog'liq muammolarni samarali aniqlash, bartaraf etish, majburiy choralar ko'rish orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlash holatlarining oldini olish muhim ahamiyatga ega.

Soliq tekshiruvi samaradorligini oshirish strategiyalari:

1. Ilg'or ma'lumotlarni tahlil qilish vositalari, sun'iy intellekt va mashinani o'rganish algoritmlaridan foydalanish katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilishni osonlashtirishi, nomuvofiqlik shakllarini aniqlashi va xavflarni baholash modellari asosida audit maqsadlariga ustuvor ahamiyat berishi mumkin. Ma'lumotlar tahlili imkoniyatlaridan foydalangan holda soliq organlari audit jarayonlarini soddalashtirishi, yuqori xavf-xatarli sohalarga e'tibor qaratishi va auditorlik tekshiruvlari samaradorligini oshirishi mumkin.

2. Soliq to'lovchilar, sanoat birlashmalari, professional tashkilotlar va boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish muvofiqlik to'g'risida xabardorlikni oshirish, o'zaro tushunishni rivojlantirish va audit jarayonida faol ishtirok etishga yordam beradi. Ixtiyoriy ravishda oshkor qilish dasturlari, soliq to'lovchilarni o'qitish bo'yicha seminarlar va sohaga oid ko'rsatmalar kabi hamkorlikdagi muvofiqlik tashabbuslari soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasida shaffoflik, ishonch va hamkorlikni rivojlantirishi mumkin.

3. Soddalashtirilgan audit tartib-qoidalarini amalga oshirish, audit protokollarini standartlashtirish va axborot almashinuvi uchun raqamli vositalarni qabul qilish audit jarayonini optimallashtirish, ma'muriy yuklarni kamaytirish hamda audit natijalarining sifati va izchilligini oshirishi mumkin. Audit hujjatlarini raqamlashtirish, ma'lumotlarni yig'ishni avtomatlashtirish va elektron aloqa kanallaridan foydalanish orqali soliq organlari audit jarayonlarini tezlashtirishi, xatolarni kamaytirishi va audit samaradorligini oshirishi mumkin.

4. O'quv dasturlari, malaka oshirish tashabbuslari va auditorlar malakasini oshirishga sarmoya kiritish ularning texnik tajribasi, muloqot qobiliyatlari va auditorlik qobiliyatlarini kuchaytirishi mumkin.

5. Soliq to'lovchilarning o'ziga xos xususiyatlari va faoliyatiga moslashtirilgan riskga asoslangan audit strategiyalarini qabul qilish audit resurslarini optimallashtirish, yuqori xavfli sohalarga yo'naltirish va mos kelmaslik ehtimoli asosida auditorlik aralashuvlariga ustuvor ahamiyat berish mumkin. Xatarlarni baholashni o'tkazish, soliq to'lovchilar uchun xavf profillarini ishlab chiqish va audit resurslarini strategik taqsimlash orqali soliq organlari auditorlik faoliyati samaradorligini oshirishi mumkin, shu bilan birga muvofiqlik risklari va soliq to'lovchilar yukini minimallashtirishi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, soliq tekshiruvni samaradorligini oshirish soliq organlari va soliq to'lovchilar oldida turgan muammolarni hal qiladi. Bundan tashqari hamkorlik, shaffoflikni ta'minlovchi hamda audit jarayonlarini soddalashtirish va qonunchilikka rioya etilishini rag'batlantirish uchun texnologiya va ma'lumotlarga asoslangan strategiyalardan foydalanadigan kompleks yondashuvni talab qiladi. Ilg'or ma'lumotlar tahlilini, muvofiqlikni ta'minlash bo'yicha hamkorlik tashabbuslarini, soddalashtirilgan audit tartib-qoidalarini, o'qitish va salohiyatni oshirish soliq tekshiruvlari bilan bog'liq qiyinchiliklarni yengillashtirishi. Doimiy takomillashtirish, innovatsiyalar va manfaatdor tomonlarni jalb qilish soliq tekshiruvlarini zamonaviy soliq muhitida soliq qonunchiligiga rioya qilish, adolatlilik va samaradorlikni oshirishning strategik vositalariga aylantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu taklif va strategiyalarni amalga oshirish orqali soliq organlari muammolarni yumshatishlari, qonunchilikka rioya etilishini rag'batlantirishlari hamda soliq tekshiruvlarining samaradorligi va samaradorligini oshirishlari, natijada soliq tizimini yanada adolatli, shaffof va talablarga rioya qilishlariga hissa qo'shishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xakimovna, Oxunova Ma'rifat va Abdullayev Jahongir Nurali o'g'li. "YASHIRIN IQTISODIYOT VA MAMLAKATDA UNI KAMAYTIRISH YO'LLARI." Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi 17.1 (2024): 42-46.
2. Axrorjon o'g'li, Ilyosov Asrorjon, va Abdullayev Jahongir Nurali o'g'li. "DAVLAT BYUDJETINING ILMIY TADQIQOTLARGA AJRATAYOTGAN MABLAG 'LARI TAHLILI: XORIJ VA MILLIY TAJRIBA." TADQIQOTLAR. UZ 33.1 (2024 yil): 186-193.
3. Erkabaevich R. L. O 'ZBEKISTONDA SOLIQDAN QOCHISH OQIBATLARINING NAZARIY ASOSLARI TAHLILI //Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 4. – C. 82-85.
4. Ruxshona, Isaxonova. "BYUDJET MABLAG 'LARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA SOLIQ NAZORATINING AHAMIYATI." Innovations in Technology and Science Education 3.18 (2024): 159-165.